

Den stora dryckesbollen med Peder Turesson Bielkes och hans frus anvapen.¹

Af

Sigurd Erixon.

Bland den samling föremål, som detta år från Statens Historiska Museum deponerats i Nordiska Museet, är äfven ett träkärl af ovanliga proportioner och ur flera synpunkter af största intresse.² Att det är ett dryckeskärl torde vara utan tvifvel, då det i formen helt ansluter sig till den stora grupp af nordiska dryckeskärl af trä, som kallas bollar, och äfven hvad storleken beträffar har paralleller, om också dessa numera icke finnas bevarade annat än i Norge.³

Den ifrågavarande bollen, som år 1861 öfverlämnades som gåfva till Statens Historiska Museum af änkedrottning Josefina, har tillhört Oskar I, men hvarifrån den kommit i hans ägo, har jag icke haft tillfälle undersöka. Äfven om man skulle kunna följa kärlets historia bakåt i tiden ett eller annat århundrade, torde detta icke vara af någon direkt betydelse för dess tolkning eller datering, då det själf genom ornering och inskrifter bär vittnesbörd om sin tillkomsttid och ursprungliga ägare.

Det är en svarfvad, rund skål af alm (?), rikt målad i 1500-talets färgskala med ornament af sengotisk prägel, fig. 1 och 2. Storleken är frapperande. Största vidden är 81 cm., diam. upptill är 71—73 cm., bottenytans diam. 35 cm., höjden är 30—31 cm. och djupet

¹ Ritningarna af vapen etc. för denna uppsats ha utförts af fröken E. v. Walterstorff.

² St. H. M. Inv. 2819.

³ Nordiska Museets norska afdeln. äger flera. Förf. ämnar i annat sammanhang ge en redogörelse för denna och besläktade grupper.

13—150310. *Fataburen* 1915.

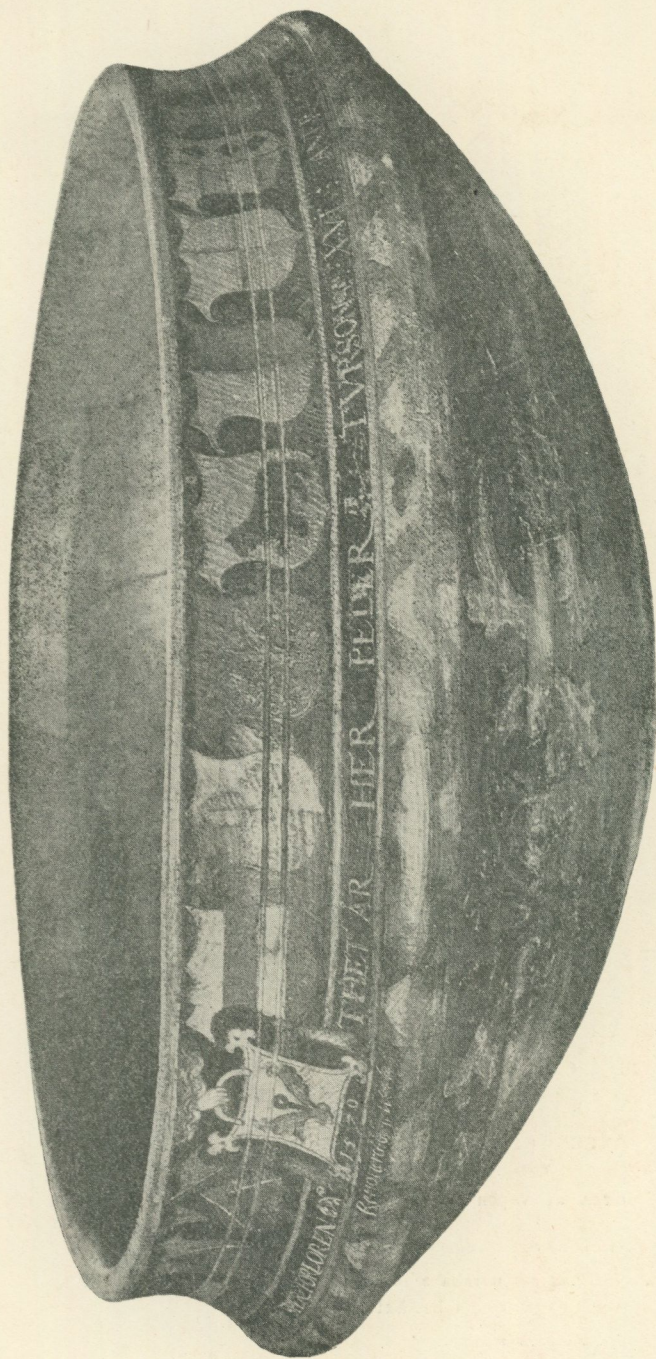

Fig. 1. Dryckesbolle från 1520.

Fig. 2. Dryckesbolle från 1520 (jfr fig. 1).

26—28 cm. Man har använt ett block af ett gammalt, kraftigt träd; stycket har valts så att kärlets längdriktning (största diametern) blef trädets ursprungliga höjdriktning. Af ådringen ses att blockets kärna legat ett stycke öfver där mynningen gjorts, hvaraf kan slutas att trädets diam. var något större än kärlets (d. v. s. något mera än 81 cm.). Af blocket kunna alltså två likadana skålar ha förfärdigats. På hvardera af långsidorna förekommer en plan yta, som ej berörts af svarfningen, det är återstående partier af trädets ursprungliga vedyta. Profilen är den vanliga på hithörande kärl med en svagt rundad, upptill kraftigt utskjutande bukdel och en insnörd, något hålkälsformad, tämligen bred kragdel utan ansvällning vid brädden. Bottnen är en centimetertjock, svagt afgränsad platta. Svarfningen på buken är tämligen grof, upptill finare. Den utskjutande kanten är afgränsad genom rännor, och två tämligen djupa svarfränder gå rundt om midt på kragen. Ursvarfningen följer i hufvudsak den yttre profilen och är tämligen grof, midtelpartiet har huggits bort såsom spåren visa på den tilltäljda, något konvexa bottenytan.

Målningen är icke fullt i ursprungligt skick utan har genomgått en restaurering (år 1570, enl. inskrift). Bukdelens målning är bäst bevarad. Bottenfärgen är rödbrun och därpå är målad en gotisk växtranka af verklig skönhet. En cinoberfärgad stång går rundt om kärlet och från denna utgå efter hvarandra bladgrenar, som slingra sig ett par hvarf om stången. Dessa äro i början af ungefär samma färg som stången men vända sedan andra sidan till och äro där mörkt mossgröna. Efter ännu en vridning bli de åter rödaktiga för att slutligen i spetsarna vända den gröna sidan till. Färgen har tydligen mörknat under årens lopp. För att framställa dagrar har användts gulhvit färg i längsgående strimmor, och konturerna äro skarpt afgränsade genom kraftiga svarta linjer. Vid restaureringen har denna ranka lämnats tämligen orörd, men det förefaller åtminstone som om den gulhvita färgen ursprungligen spelat större roll än nu, liksom konturlinjerna förstärkts. I det stora hela är färglagret tämligen tunnt, och träets yta skymtar igenom.

Bollens utskjutande kant är dekorerad med ett sicksackformigt, i vinklarna afskuret dubbelbandornament i rött och grönt. Vinkel-

fälten upptill äro röda, nedtill gulhvita. Det gröna och röda har vid restaureringen förstärkts genom påmålning med tjock, lysande färg. På ett ställe, under ett på kragen befintligt låsornament, har bandet vid restaureringen öfvermålat ett stycke med svart, glänsande färg, hvarpå med gulhvita bokstäfver målats: *Renoueret bliffueth*. Kragen har en svart, tämligen tunn fondfärg, hvarpå målats 32 st. vapensköldar af gotisk form med heraldiska färger. En del af dem ha säkert något påmålats vid restaureringen, särskildt det blå och röda. De beskrifvas närmare i det följande. 16 sköldar stå på hvardera sidan om ett ornament, fig. 3, bestående af ett lås i guld med gotiska hörnflikar, svart nyckelhål och rödfärgadt bladornament kring detta. Låset hålles af en gråskär hand ur ett blåhvitt moln. Den lättfattliga symboliken i detta ornament framgår af att mannens och hustruns anvapen äro grupperade på hvar sin sida därom. På motsatta sidan åtskiljas de båda makarnas vapen af en naken skägglös man med gråskär karnation, hvilken tjänar som sköldhållare. Under sköldarna löper på hvardera sidan ett svart språkband med upprullningar både vid låset och sköldhållaren. Banden äro försedda med en i högröd ton hållen rand, liksom baksidan vid upprullningarna har samma röda färg. På dessa språkband förekomma inskrifter med renässanskapital i gulhvit färg. På det högra, utgående från låset: THET ÆR HER PEDER : TVRSONS XVI : ANER : IVSTICIA IS GESLAGEN DOT : VERITAS LIGTH IN GROTHER NOTH och på det vänstra, utgående från sköldhållaren: THETT ÆR FRV KARIN HER NILS CLAVSONS DOTTERS : XVI : ANER FALLACIA. IS. GEBOREN. FIDES. VNDE CHARITAS HEFFT. DATT. SPEER FÖLOREN. Vid de båda inskrifternas slut, liksom emellan uppgifterna om anorna och sentenserna ha infogats små tunna akantusornament. Under låsornamentet står slutligen med samma gulhvita färg på svart botten 1570, hvilket årtal synes ha samband med de nedanför målade orden *Renoueret bliffueth*. Efter allt att döma ha dessa inskriptioner i sin nuvarande form tillkommit vid restaureringen.

Fig. 3.

Detta af följande skäl. Den svarta, ganska tjockt påsmetade och glänsande färg, som språkbandet målats med, är af samma slag, som användts till den svarta öfvermålningen under låsornamentet och hvarpå 1570 och *Renoueret bliffueth* skrifvits. Den är olika fondfärgen bakom sköldarna, men har användts till mycket breda konturlinjer eller band kring dessa för att framhäfva vapenfärgerna. Detta synes vara gjordt vid restaureringen. Man kan också skönja att öfverallt under språkbandet med upprullningar finnes ett jämnt afgränsadt gulhvitt band, som knappast blott kan vara grundfärg, då det är tämligen jämnt och väl måladt, och någon sådan färg icke förekommer under det svarta på andra ställen på bollen, ex. på sköldarna. Jag tror därför, att de nuvarande svarta språkbanden med röda kanter och gulhvita bokstäfver tillkommit vid restaureringen, hvarvid de äldre gulhvita banden helt öfvermåladess. Det kan tilläggas, att till de nuvarande i gulhvitt gjorda bokstäfverna användts samma färg, som förekommer i de båda andra inskrifterna med uppgift om renoveringen — och den röda kantfärgen liknar påmålningen på sicksackbandet och sköldarna.

Hurudana bokstäfverna varit på de gamla banden kan icke numera urskiljas och äfven ett försiktigt försök att på något ställe blotta dem vore nog dömdt att misslyckas, då de säkert varit målade i mörk färg, som nu sammansmält med öfvermålningen. Såsom i det följande skall klarläggas torde bollen kunna dateras till 1520, och vid denna tid äro renässansbokstäfver ännu mycket ovanliga och knappast någonsin oblandade. Typer af samma form, som de nu på bollen förekommande, känner jag från grafstenar och målningar från 1550—70-talen. Den inskrift, som jag förutsätter stått på de ursprungliga språkbanden och som efter all sannolikhet varit lika med den nuvarande, torde därför ha varit skriven med minuskler. Det kan här också framhållas att vid renoveringen för öfrigt det gamla endast påbättrats och förstärkts. När därför språkbanden grundligare restaurerats har man dock icke anledning antaga mera än en om också tämligen radikal modernisering. Man har ju också varit angelägen om att framhålla att kärlet, som tydligen varit en släktklenod, *renoverats*. — Ljusa språkband med mörka bokstäfver synas vidare vara

vanligare vid medeltidens slut än under 1500-talets senare hälft, då hvitt på svart blir ett mode.

På grund af inskriftens uppgifter finnas goda skäl för att datera bollen till 1520. Detta torde också ganska väl stämma med hvad man kan sluta ur stilistisk synpunkt, sedan språkbanden med renässansbokstäfverna uppvisats vara tillkomna efteråt. Den gotiska rankan på bukdelens yttersida öfverensstämmer mycket nära både hvad form och färgbehandling beträffar med sengotiska ornament, ex. bland kyrkmålningar i Mälarlandskapen; besläktade, men rikare och mera renässansmässiga finnas liknande rankor, som daterats ända in på 1520-talet,¹ men de något äldre stå närmare. Sicksackbandet har paralleller bl. a. inom samma målningsgrupper. Vidare äro låsornamentet och sköldarna utprägladt gotiska. Hvad de senare beträffa, likna de mest sköldformer från medeltidens slut. Osymmetriska sköldar af något modifierade typer träffas visserligen i Sverige ända in på 1540-talet, men knappast i den stränga uppradning som här, utan antingen enstaka och lutande eller parvis lutande emot hvarandra. När därtill tages i betraktande, att kärlet gjordes för en af landets främsta ätter, som stod i direkt kontakt med Danmark och utlandet, liksom en del drag i vapensköldarnas anordning visa på utländskt inflytande, torde en datering till omkring 1520 ha största sannolikhet för sig. Bruket att angifva *sexton* anor är icke förut belagdt i Sverige förrän några årtionden senare, men i Danmark kan anföras konung Hans' († 1513) och drottning Kristinas († 1521) grafsten i den helige Knuds kyrka i Odense. Fattigdomen på hithörande material från 1500-talets förra hälft förhindrar oss att lära känna hur förhållandena kunna ha varit under mellantiden, men vinsten af att få detta första belägg är ju därmed så mycket större. Före 1520-talet bör det knappast förläggas, hvilket återigen stöder den nyss angifna dateringen af kärlet.

Om den Peder Turesson (Bielke), hvars anor uppräknas på bollen, känner man icke mycket, dock tillräckligt för här närmast före-

¹ Ex. i Krämarekapellet i St. Peters kyrka i Malmö, O. Rydbeck, Medeltida kalkmålningar i Skånes kyrkor, sid. 77.

liggande ändamål.¹ Han var herre till Kråkerum m. m., blef rid-dare vid kung Hans' kröning 1497 och något senare riksråd, var länge höfvitsman på Ståkeholms slott och dog 1520. År 1495 gifte han sig med Carin Nilsdotter (två sparrar) till Vik och hade med henne flera barn. Fadern var den i unionsstriderna bekante Ture Turesson († 1489), som 1452 fängslades för misstänkt samförstånd med danskarna och mot sitt hedersord rymde från Varnhems kloster till Danmark. Sonen Peder anslöt sig 1501 till den organiserade opposition mot kung Hans, som då kom till stånd under ledning af Sten Sture d. ä. och Hemming Gadh, och blef till och med vid rådsmötet i Kalmar 1505 jämte öfriga medlemmar af svenska rådet fränkänd både ära, lif och gods, hvilket dock af kända skäl icke kunde utkrävas. År 1504 öfverlämnade Svante Sture Kalmar stad i slottslofven åt Gadh, Peder Turesson m. fl. Förhållandet till riksföreståndaren och hans betrodde man svalnade dock snart, och 1506 hörde herr Peder tydligen till Svante Stures motståndare. Han var emellertid med i delegationen till Köpenhamn 1509, då det för Sverige så förödmjukande aftalet uppgjordes. Först sedan Gustaf Trolle ställt sig i spetsen för de förrädiska stämplingarna mot Sten Sture, öfvergick Peder Turesson helt till Sturepartiets fiender, och han var med i den sammansvärjning som åtföljdes af uteblifvandet från rådssammankomsten i Tälge 1516. I motsats till sina medsammansvurna deltog han i den mot danska partiet skarpt fientliga herredagen i Arboga 1517, men undgick som de icke sitt straff, och Ståkeholms län fråntogs honom. Om herr Peders följande öden har man förut icke haft kännedom, men genom docent G. Carlssons senaste, hittills opublicerade forskningsresultat, hvilka han välvilligt ställt till mitt förfogande, har större klarhet vunnits däröfver. År 1518, då Kristian Tyrann belägrade Stockholm, fordrade han vid underhandlingarna bl. a. att Sten Sture skulle förbinda sig att lösgifva de båda Trol-larna och Peder Turesson, som han visste höllos i fängsligt förvar,

¹ Den följande framställningen grundar sig på Anreps Svenska Adelns ättartaflor; K. H. Karlsson, Svenska Bielkesläkten under medeltiden i Sv. Ättartal, 5 årg.; Sveriges Historia II (af H. Hildebrand) samt Gottfrid Carlssons afhandling Hemming Gadh (Uppsala 1915).

och i ett bref strax därefter till påfvens legat Arcimbaldi klagar Kristian öfver svenskarnas hållning härvidlag och påstår bl. a., att Sten Sture ville beröfva dem både ära, lif och egendom. De blefvo emellertid frigifna, och Peder Turesson var med vid intåget i Stockholm den 7 september 1520. Han är äfven nämnd som medutfärdare af ett i Kristians intresse utgifvet rådsbref i Stockholm den 31 oktober s. å., men var med visshet ej då närvarande. Brevet visar likväl, att han den 31 oktober ännu bör ha varit vid lif. Nästa uppgift är ett bref af den 15 november 1520, hvori Kristian tar jungfru Anna (hr Peders äldsta dotter) med hennes syskon i sitt beskydd och låter dem behålla allt jordagods och lösöre, som tillfallit dem efter deras fäder och moder. Här af framgår alltså, att Peder Turesson dött under förra hälften af november 1520 och hans hustru tidigare (någon gång mellan åren 1514—1520). Öfver herr Peders död hvilat åtskilligt dunkel. Den 8 november timade Stockholms blodbad, men man har icke anledning tro, att Peder Turesson bragtes om lifvet af Kristian, och hade han lidit en våldsam död borde det väl blifvit omnämndt på något sätt. Man kan sålunda blott konstatera, att han dött ungefär samtidigt med det stora blodbadet; kanske det var för mycket för den åldrande mannen, som väl aldrig varit så avancerad danskvän, att han kunde gilla sådana brott mot sitt eget land.

Enligt på den tiden gängse bruk skulle bollen, om den gjorts åt herr Peder i lifstiden, ha upptagit hans faders och moders anvapen i stället för hans egna och hustruns. Det bör således vara de efterlevande, som utstyrt bollen som skett och gifvit den inskriptionen. Men då endast herr Peders och hans hustrus namn upptagits synes sannolikast att bollen, som tydligen förfärdigats till någon betydelsefullare familjetilldragelse, icke användts för att hugfästa något viktigt tillfälle i barnens lif utan det enda tillfälle, som i sig förenar dessa båda förutsättningar: Peder Turessons död, hvarvid bollen användts, då de efterlevande drucko graföl öfver honom.¹

¹ Inskriftens dystra ord afvisa tanken på gladare fester såsom barndop, bröllop eller dyl., hvartill kommer, att dylika icke äro kända för barnens vidkommande förrän åtskilliga år efteråt.

Hvarken i Peder Turessons, hans hustrus eller barnens enskilda lif finnes någon känd händelse, som motiverar inskriftens förgrämda ord, i svensk öfversättning: *Rättvisan är slagen till döds, Sanningen ligger i stor nöd — Sveket är födt, Tron och Kärleken hafva förlorat vapnet*. Däremot synas alla skäl tala för att i dem ligger en återklang af den allmänna harmen öfver Stockholms blodbad, som väl äfven barnen och släkten måst deltaga i, trots Kristians tjänster mot dem. En hänsyftning på dessa sorgliga händelser synes ju också nästan oundgänglig, då grafölet bör ha stått tämligen snart efter blodbadet och sinnena ännu voro i svallning.¹

Vid grafölet stod bollen fylld med öl el. dyl. på gästabudsbordet och ur den östes eller togs drycken direkt i det eller de kärl, som antagligen gingo laget rundt. Detta bruk är väl bestyrkt i Norden äfven för Sveriges vidkommande såväl genom litterära uppgifter som bl. a. genom förhållanden hos allmogen i senare tider.² Den skildrade bollens betydelse blir därigenom så mycket större, såsom ett handgripligt vittnesbörd om parallellismen mellan de högre klassernas högtidsformer under ifrågavarande tid och allmogens ännu flera århundraden senare påvisbara. Det är en förmedlande länk och en monumental sådan. Dessa slutsatser förringas icke, om det också, mot förmodan, skulle visa sig, att de åsikter rörande bollens tillkomst och inskriftens innebörd, som här framställts, icke kunde upprätthållas. Såsom dryckeskärl från öfvergångstiden mellan medeltiden och renässansen har den ändå sitt stora intresse.

Här lämnas nu en öfversikt af anvapnen på bollen jämte de personer som åsyftas, i den mån det varit möjligt utan att

¹ Jmf också van Dörens inskrifter från samma tid i Stockholms Storkyrka och a. st. (Fataburen 1906 sid. 171 ff). Att inskriften endast vore ett öfverdrifvet allegoriskt uttryckssätt för vanlig sorg motsäges absolut af tidpunkten, men möjligt är att den ansluter sig till tyska begrafningsdikter. Det är möjligt, att grafölet ej blef af förrän 1521, då befrielsekriget börjat. I så fall böra orden ses i sammanhang med detta.

² Författaren till denna uppsats förbereder en undersökning rörande nordiska dryckeskärl och dryckesseder, hvarför ett utförligare ingående på dessa frågor här icke ansetts lämpligt.

konsekvent utsträcka efterforskningarna utöfver tillgänglig tryckt litteratur.¹

När de sexton anorna skola anges, sker det genom uppräknings af förfäderna i fjärde led. Detta skedde vanligen i Sverige så att fäderne- och moderneanorna anfördes par efter par, d. v. s. de öfversta leden i ett anträd uppräknas rakt öfver (jmf. fig. 4 och 5). På bollen är uppställningen gjord efter en annan princip, så att ordningen inom hvardera anträdet blir denna: *faderns* farfarsfar, *moderns* farfarsfar, *faderns* morfarsfar, *moderns* morfarsfar etc. Denna mera organiska princip för uppräknings har tillämpats för alla manliga personer i fjärde ledet tillbaka (hvilket motsvarar alla personer i tredje ledet). Däremot har man upptagit de kvinnliga anorna i fjärde ledet efter en mera tillfällig princip såsom synes af fig. 4 och 5. Det förefaller som om man utgått från färdiga 8-aneserier och sedan sökt komplettera dessa med vapnen för kvinnorna i fjärde led tillbaka för att få 16 anor. Kunskapen om dessa har varit ganska liten.

På de här meddelade anträden, fig. 4 och 5, har numreringen skett efter vapnens ordning på bollen, d. v. s. efter nyss anförda principer. Ännu ett i Sverige ur heraldisk synpunkt ovanligt drag här ligger däri, att fäderneanorna utgå åt höger (heraldiskt vänster) och moderneanorna åt vänster från låsornamentet. De osymmetriska sköldarna ha sina urtagningar på båda sidor riktade åt låset. Ibland äro en del vapen på bollen, särskildt de som representera kvinnorna, felaktiga. Detta betecknas på fig. 4 och 5 genom öfverkursning i ringen. Jag redogör inom hvardera anträdet först för vapnen och hvilka personer som åsyftas i fjärde ledet bakåt, därefter för mellanniggande led. På figurerna är vanlig heraldisk beteckning använd, och höger och vänster anges efter heraldiskt bruk.

De nyss påpekade afvikelserna från hvad som var vanligt hos oss bero tydligen på direkt utländsk påverkan.

¹ Jämte vanliga svenska handb. har jag rådfrågat Danm. Adels Aarbog; A. Thiset och P. L. Wittrup, Nyt Dansk Adelslexikon samt Dansk Adelslexikon. Vidare har jag haft nytta af G. A. Sparres anteckningar i inventariebilagan i St. H. M., liksom jag är skyldig int. frih. Rudolf Cederström och amanuensen Sigurd Wallin ett hjärtligt tack för en del råd och upplysningar.

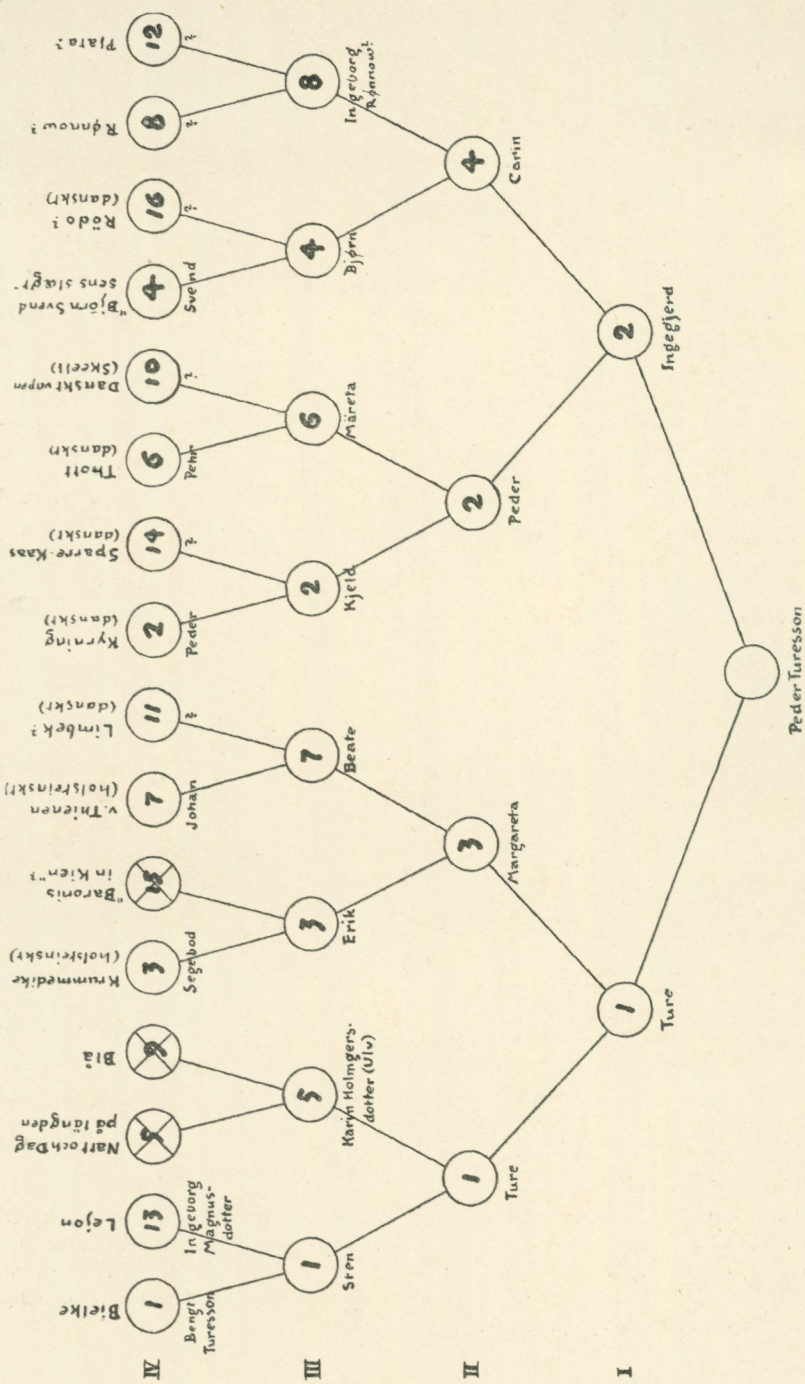

Fig. 4. A. Peder Turesson Bielkes anor.

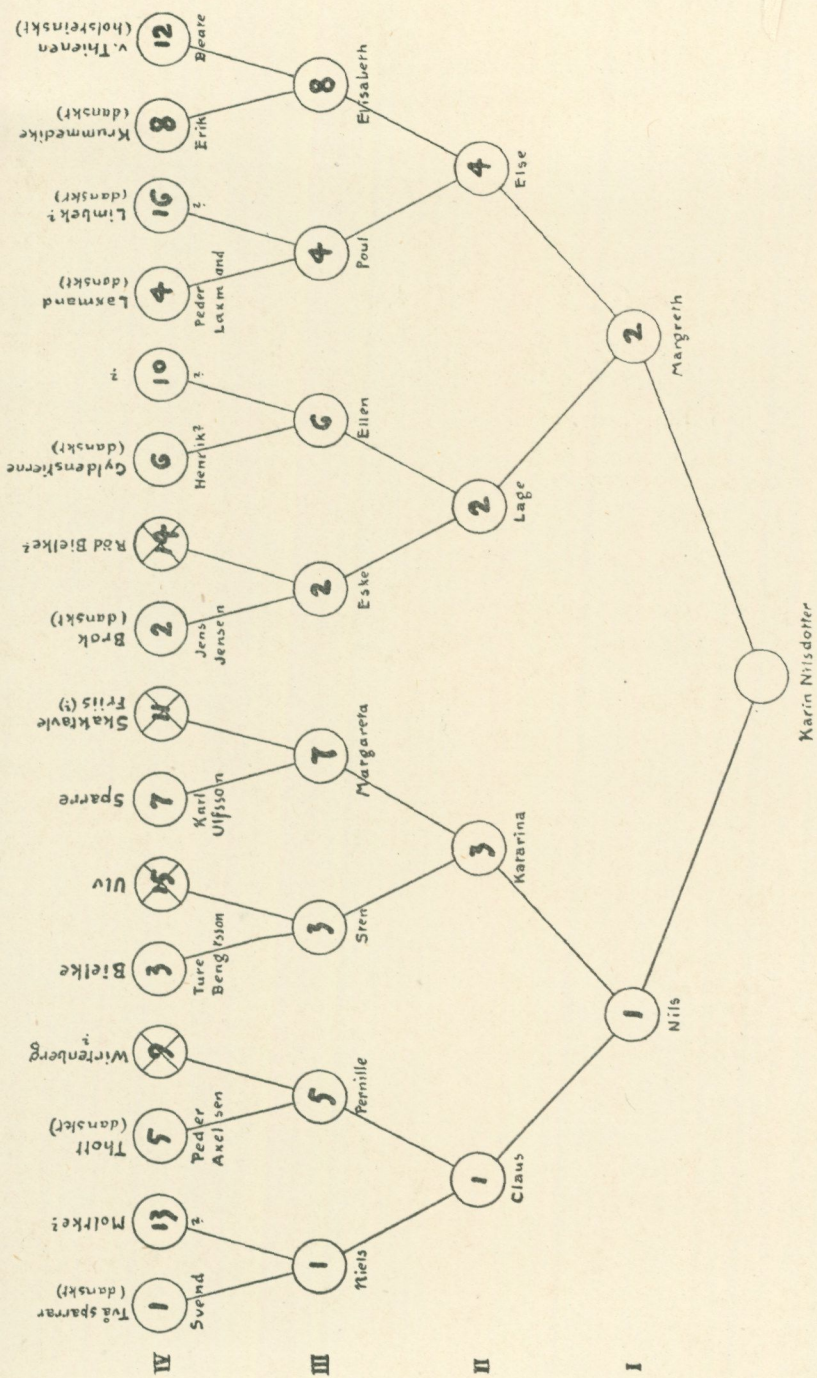

Fig. 5. B. Karin Nilsdotters (två sparrar) anor.

A. Peder Turessons anträd.

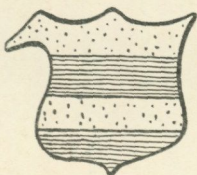

Fig. 6.

IV: 1 (fig. 6). Bielkevapnet: två guldbjälkar på blått¹ fält. Farfarsfarfar. Bengt Turesson, nämnd 1341—58, riksd. (?), riksr., g. m. Ingeborg Magnusdotter (lejon).

IV: 2 (fig. 7). Danska släkten Kyrnings vapen: klufven sköld i guldbrunnt och guld med 3 blad i samma färger ehuru motsatta mot fältets. Den guldbruna färgen förekommer på en stor del af de öfriga vapnen också och motsvarar i allmänhet silfver. I själfva verket har denna färg nog uppkommit genom att den en gång pålagda silfverfärgen varit ohållbar och occiderats.

Fig. 7.

I det följande anger jag därför denna färgs tillstånd endast i parentes. I figurerna betecknas den som hvitt eller silfver. Emellertid uppges Kyrnings vapen vara silfver eller hvitt och grönt. Möjligen har det också ursprungligen varit så äfven här, ty under guldets (och dess skära grundfärg)² kan man spåra grön färg. Morfarsfarfar: Peder Kyrning (Danm. Ad. Aarb. XVIII).

IV: 3 (fig. 8). Holsteinska släkten Krummedikes vapen: silfver-träd (guldbrunnt) i blått fält. Farmorsfarfar: Segebod Krummedike til Mehlbeck og Køgismose; nämnd 1340, var död 1393, g. m. Sidsel Skram till Rundtoft (enl. Danm. Ad. Aarb. XVII). Annars uppges han, exempelvis på Gustaf I:s

Fig. 8.

Genealogia Paterna³ hetat Lyder, men denne var kusin till Erik Krummedikes far Segebod.

IV: 4 (fig. 9). Björn Svendsens släkts vapen: en svart, gående björn i silfver (guldbrunnt). Dennes vapen uppges dock haft grönt fält. (Enl. Thiset o. Wittrup känner man af denna släkt endast

¹ I detta som i alla andra fall har den blå färgen ganska groft påbättrats vid renoveringen.

² Såväl silfver som guld har ett skärt undre färglager.

³ Afbild. i Peringschiölds Monum. Ullerakerensia.

Bjørn Svendsen af Rosendal i Skåne, ridd., (den här åsyftades son) samt Simon Bjørnsen lagm. i Oslo 1429.) Bland Peder Turesson Bielkes sons, Ture Pedersson († 1577), 16 anvapen i Trosa landsförsamlings kyrka¹ kallas Björn: »He Biörn Svenson. Riddare, kallad Brun af en släkt från England.» De danska Björn- och Brun-släkterna ha icke något vapen som liknar det här ifrågavarande vapnet. Äfven Anrep har en uppgift om att släkten kom från England. — Farmorsfarfar: Svend (att döma af sonens namn).

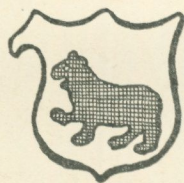

Fig. 9.

IV: 5 (fig. 10). Släkten Natt och Dags (på längden) vapen: klufven sköld i silfver (guldbrun) och blått. Det senare är tydligen fel för svart. Emellertid torde detta vapen vara felaktigt insatt för ulfvapnet, ty Peder Turessons farfarsmorfar uppges ha hetat Hollinger eller Holmger Carlsson till Hästholmen (af tillbakaseende ulfsläkten), ridd., g. m. Kjerstin Nilsdotter af Ekasläkten.

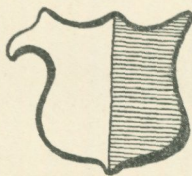

Fig. 10.

IV: 6 (fig. 11). Danska släkten Thotts vapen: fyrdelad sköld med hvartannat fält rödt, hvartannat guld. Morfarsfarfar: Peder? Okänd. Bland anvapnen i Trosa landsförsamlings kyrka upptages dottern under namnet Märeta Pehrsson (Thott).

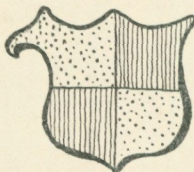

Fig. 11.

IV: 7 (fig. 12). Holsteinska släkten v. Thienens vapen: klufven sköld, högra halfvan 4 gånger delad med hvartannat fält i guld, hvartannat i rödt, vänstra halfvan med 3 snedställda, svarta rutor. Annars uppges släktens vapen vara rödt och svart. Farmorsmorfar: drotsen Johan v. Thienen, omn. ex. 1397. (Han och hans dotter pläga i svenska källor, ex. Gustaf I:s Genealogia Paterna, kallas »Phlitzingen in Bavaria»).

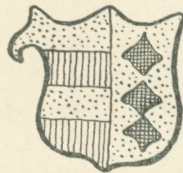

Fig. 12.

² Jmf. Sigurd Wallin, Om barocktidens begravningsvapen i Södermanl., i »Utst. af äldre kyrklig konst i Strängnäs 1910», II sid. 99. Aman. Wallin har också ställt fotografierna och anteckningarna rörande desamma till mitt förfogande.

IV: 8 (fig. 13). Danska släkten Rønnows vapen?: klufven sköld, högra halfvan silfver (guldbrunnt), den vänstra svart¹ (jmf. IV:5). Kunde vara släkten Natt o. Dags (på längden) vapen, men det är

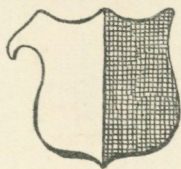

Fig. 13.

icke troligt att detta vapen är svenskt. En klufven sköld i svart och silfver fördes af ex. danska släkten Passow. Ingen känd person finnes dock som det passar in på. Emellertid uppges den här ifrågasvarande personens dotter på anvapnen i Trosa landsförsamlings kyrka hetat: »Fru Ingeborg Rønnou af Dalarö.» Hennes vapen där är klufven sköld i silfver och blått, medan danska släkten Rønnows vapen har guld och rödt. Den förväxling, som gjort sig gällande på fru Ingeborgs vapen, kan ju också finnas på bollen. Likväl finnas hvarken fru Ingeborg eller hennes far upptagna i geneal. öfver släkten R. i Danm. Adels Aarb. XXX.

Fig. 14.

IV: 9 (fig. 14). Släkten Blå's vapen: en fläkt, enhöfdad s. k. lejonörn, svart med röd tunga, i guldfält. Farfarsmormor. Detta vapen är felaktigt, ty Holmger Karlsson (ulf) var gift med Kerstin Niclisdotter af Eka-släkten.

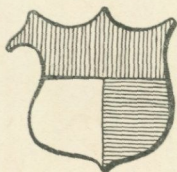

Fig. 15.

IV: 10 (fig. 15). Trol. danskt vapen: Skeel eller Wiffert?: delad sköld med nedre delen klufven, öfra fältet rödt, nederdelen silfver (guldbrunnt) och svart. Morfarsmormor: okänd. (Enl. Danm. Ad. Aarb. skulle hon fört en sparre i vapnet.)

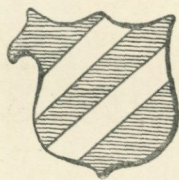

Fig. 16.

IV: 11 (fig. 16). Danska släkten Limbecks vapen: två snedbjälkar i silfver (guldbrunnt) i blått fält. Denna icke fullt riktiga form och färg har Limbecks vapen äfven på Gustaf I:s Genealogia Paterna. Farmorsmormor: Johan v. Thienens maka hette enl. Gustaf I:s Gen. Margareta Niclisdotter, men någon sådan person upptas ej i Danm. Adels Aarb.

IV: 12 (fig. 17). Danska släkten Platas vapen?: två svarta örnvingar i guldfält. Likväl har Platavapnet vanligen två örnhufvuden

¹ För att framhäfva det svarta har man använt grönt omkring skölden.

i vingarnas öfre delar. Pariis? Svenska Mohammersläktens vapen? Troligast är att det är ett danskt vapen. Mormorsmormor: okänd.

IV: 13 (fig. 18). Svenska släkten lejons vapen (Ulfåsasläkten): upprättstående, krönt, gyllene lejon i blått fält. Farfarsfarmor: Ingeborg Magnusdotter.

IV: 14 (fig. 19). Danska släkten Sparre-Kaas' vapen: röd sparre i silfver (guldbrun). Visserligen förde en gren af svenska Sparresläkten samma vapen, men sannolikt gäller det här ett danskt. Morfarsfarmor: okänd.

IV: 15 (fig. 20). Holsteinska släkten v. Kiens vapen?: svarta fågelfötter i guldfält. På samma sätt i Gustaf I:s Gen. Pat. Farmorsfarmor. Den härmed åsyftade kvinnans namn är ej känt. Likväl hör vapnet ej hit, ty det är Segebod Krummedikes, icke Lyders, hustru det är fråga om, och hon hette Sidsel Pedersdatter Skram till Rundtoft och lefde som änka 1397 (enl. Dan. Ad. Aarb. XVII).

IV: 16 (fig. 21). Danska släkten Rödes vapen?: fyrstyckad sköld i silfver (guldbrun) och rött. Ett likadant vapen upptages för fru Ingeborg Ivarsdotter Röde på Sten Eriksson Leijonhufvuds grafmonument i Uppsala domkyrka, men liknar annars icke i anf. danska källor upptagna vapen. Mormorsfarmor: okänd.

III: 1. Sten Bengtsson (Bielke), riksd., marsk, lagm., † 1408, g. m. Katarina Holmgersdotter (ulf).

III: 2. Kjeld Kyrning, g. m. Märeta Pedersdotter (Thott).

III: 3. Erik Krummedike till Rundtoft, nämnd fr. 1392, drots i Sønderj. 1406, danskt riksr., † 1439, g. m. Beate v. Thienen.

III: 4. Bjørn Svendsen af Rosendal i Skåne, ridd. nämnd 1397—1421. (Enl. Thiset o. Wittrup: Nyt danskt Adelslex.). På anvapnet i Trosa landsförs. kyrka kallas han »He Biörn Svenson, Riddare kallad Brun

14—150310. Fataburen 1915.

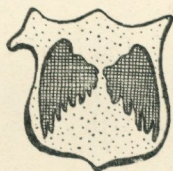

Fig. 17.

Fig. 18.

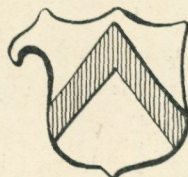

Fig. 19.

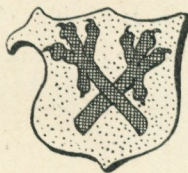

Fig. 20.

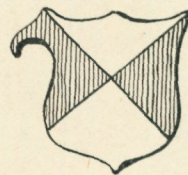

Fig. 21.

af en släkt från Engeland». Äfven Anrep uppger att släkten var från England. Enl. Trosavapnen g. m. Fru Ingeborg Rønnow af Dalarö.

III: 5. Katarina Holmgersdotter (ulf), g. 1371 m. Sten Bengtsson (Bielke).

III: 6. Enl. anvapnen i Trosa landsf. kyrka: fru Märeta Pehrsdotter (Thott). Hon är dock icke upptagen i Thott-gen. i Danm. Ad. Aarb. XVII.

III: 7. Beate v. Thienen g. m. Erik Krummedike.

III: 8. Enl. anvapnen i Trosa landsförs. kyrka: fru Ingeborg Rønnow af Dalarö, dock ej upptagen i Rønnow-gen. i Danm. Ad. Aarb. XXX.

II: 1. Ture Stensson (Bielke) riksd., riksr., lagm. † 1425, g. 2 m. Margareta Eriksdotter Krummedike.

II: 2. Peder? Kyrning Kjeldsen till Færilde, omt. 1421—34, g. m. Karen Bjørnsdatter af Rosendal.

II: 3. Margareta Eriksdotter Krummedike, g. m. Ture Stensson (Bielke).

II: 4. Karin Bjørnsdatter (Bjørn) af Rosendal, g. m. Peder Kyrning.

I: 1. Ture Turesson (Bielke) f. 1425, † 1489, riksd., marsk, lagm., bosatt på Kråkerum, g. m. Inger Kyrning.

I: 2. Inger Pedersdatter Kyrning, omn. 1481, lefde ännu 1503, g. m. Ture Turesson (Bielke).

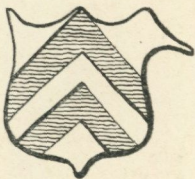

Fig. 22.

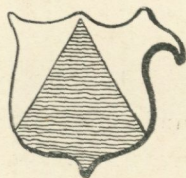

Fig. 23.

B. Karin Nilsdotters anträd.

IV: 1 (fig. 22). Danska släkten två sparrars vapen: 2 blåa sparrar på silfverfält (guldbrunnt). Farfarsfarfar: Svend (att döma af dotterns namn).

IV: 2 (fig. 23). Danska släkten Brocks vapen: från sköldfoten uppstående blå spets i silfverfält (guldbrunnt). Morfarsfarfar: Jens Jensen äfven kallad Niels Jensen. Dräpt 1404, g. m. Ide Lagesdotter (af släkten med »det spraglede panterdyr»). (D. Ad. Aarb. VI.)

IV: 3 (fig. 24). Svenska Bielke-vapnet: 2 guldbjälkar i blått fält. Farmorsfarfar: Ture Bengtsson, † 1415, riksd., riksr., lagm. i Uppl., g. år 1385 m. Margareta Arvidsdotter (Sparre).

IV: 4 (fig. 25). Danska släkten Laxmands vapen: silfversvan (guldbrun) med ring i näbben (båda i guld) i blått fält och hvita böljestrимmor. Farmorsfarfar: Peder Laxmand, omtal. 1392, var död 1402, g. 1 m. Taleke Gotschalksdatter (Degn), g. 2 m. Beate Joakimsdatter Wohnsfleth till Asserbo. (Danm. Ad. Aarb. XIX.)

IV: 5 (fig. 26). Danska släkten Thotts vapen: fyrdelad sköld i guld och rött. Farfarsmorfär: Peder Axelsen till Herlev och Børsholm, omtal. 1370—71, var död 1376, g. m. Juliana Pedersdatter Grubbe.

IV: 6 (fig. 27). Danska släkten Gyldenstjerne: sjuuddig, gyllene stjärna i blått fält. Morfarsmorfär: Henrik, riksr., lefde ännu på 1440-talet (?).

IV: 7 (fig. 28). Svenska släkten röd sparres vapen: röd sparre i guldfält. Farmorsmorfär: Karl Ulfsson (Sparre) till Tofta, ridd. och riksm., g. m. Helena Israelsdotter (två vingar).

IV: 8 (fig. 29). Danska släkten Krummedikes vapen: silfverträd (guldbrun) i blått fält. Morfarsmorfär: Erik Krummedike (= A:III:3).

IV: 9 (fig. 30). Danska släkten Wirtenbergs vapen?: silfverfärgadt, krönt, gående lejon med röd tunga i blått fält. Vapnet är dock icke riktigt, ty lejonet på Wirtenbergsvapnet är rödt och står på en gyllene hillebard, men genom någon förblandning synes en felaktig tradition uppstått att Peder Axelsen Thott var gift med en Beata Wirtenberg; hans makahette i stället Juliana Pedersdatter Grubbe, hvars vapen icke innehöll något lejon. Farfarsmorfär.

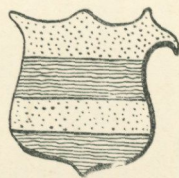

Fig. 24.

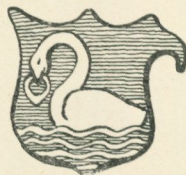

Fig. 25.

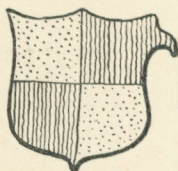

Fig. 26.

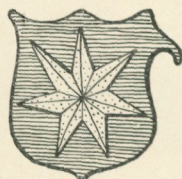

Fig. 27.

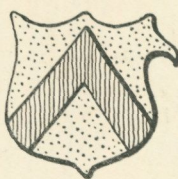

Fig. 28.

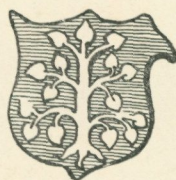

Fig. 29.

Fig. 30.

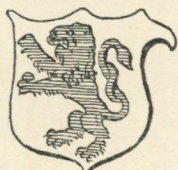

Fig. 31.

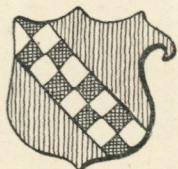

Fig. 32.

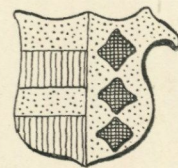

Fig. 33.

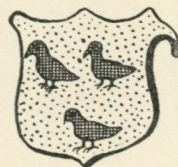

Fig. 34.

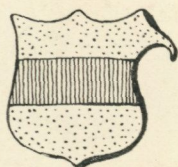

Fig. 35.

IV: 10 (fig. 31). Trol. danskt vapen: upprättstående blått lejon i silfverfält (guldbrunt). Morfarsmormor: okänd.

IV: 11 (fig. 32). Danska släkten Skaktavle-Friis eller möjl. den med Friis besläktade Rosenkrantz?: schackspelsrutad snedbjälke med hvarannan ruta svart, hvarannan silfver (guldbrun). Vapnet måste dock vara fel: ty Karl Ulfssons (Sparre) maka var Helena Israelsdotter af Mohammar (två vingar).¹ Farmorsmormor.

IV: 12 (fig. 33). Holsteinska släkten v. Thienens vapen, jmf. A: IV: 7. Mormorsmormor: Beate v. Thienen, samma person som A: III: 7.

IV: 13 (fig. 34). Danska släkten Moltkes vapen?: 3 svarta fåglar i guldfält. Farfarsfarmor: okänd.

IV: 14 (fig. 35). Möjligen danskt vapen: röd tvärbjälke i guldfält. Ett dylikt vapen fördes dock i Sverige af svenska ätten röd Bjelke. Emellertid måste vapnet vara fel insatt här, ty Jens Jensen Brock var gift med Ide Lagesdatter (af släkten med »det spraglede panterdyr») till Clausholm, hvilken nämnes sista gången 1408. Morfarsfarmor.

IV: 15 (fig. 36). Svenska släkten Ulfs vapen? (dock ej alldeles lika): blå varg i silfverfält (guldbrunt). Detta vapen är dock oriktigt insatt här, ty Ture Bengtsson (Bielke) var gift med Margareta Arvidsdotter (Sparre), som förde i vapnet en röd sparre i guldfält. Farmorsfarmor.

IV: 16 (fig. 37). Danska släkten Limbecks vapen: 2 snedbjälkar i silfver från vänster i blått fält. Morfarsfarmor: Okänd.

¹ Detta vapen finns ju på andra sidan bollen. Ibland ser det nästan ut som om kvinnovapnen helt sammanrörts.

III: 1. Niels Svendsen (två sparrar) till Ellinge, död 1435, en af dåtidens största jorddrottare i Skåne, g. m. Pernille Pedersdatter (Thott).

III: 2. Esge Jensen Brock till Essendrup, omtal. 1425 etc., ridd. riksr., † 1441, g. 1. m. Sophie Hak Andersdatter, g. 2 m. Ellen Henriksdatter (Gyldenstjerne).

III: 3. Sten Turesson (Bielke), vpn., höfvitsm. på Piksborg, ägde Vik, Ekholmen och Örby, † 1431, g. m. Margareta Karlsdotter (Sparre).

III: 4. Poul Laxmand till Valden, g. m. Beate Eriksdatter Krummedike.

III: 5. Pernille Pedersdatter (Thott).

III: 6. Fru Iliane (Ellen) Henriksdatter (Gyldenstjerne), † 1472.

III: 7. Margareta Karlsdotter (Sparre), † 1427.

III: 8. Elisabeth Krummedike.

II: 1. Claus Nielsen (två sparrar) till Ellinge, riksr., † 1451, g. m. Katarina Stensdotter (Bielke).

II: 2. Lage Esgesen Brock till Estrup och Bregenholm, ridd., lefde ännu 1503, g. (före 1460) m. Else Poulsdatter Laxmand.

II: 3. Katarina Stensdotter (Bielke), lefde ännu som änka 1458.

II: 4. Else Poulsdatter Laxmand, lefde ännu 1466.

I: 1. Nils Claussøn (två sparrar) till Ellinge och Vik. Måste på grund af landsförräderi fly till Sverige, blef sv. riksr., och slöt sig till Sturepartiet, † 1505, g. m. Margrethe Lagesdatter Brock.

I: 2. Margrethe Lagesdatter Brock.

Fig. 36.

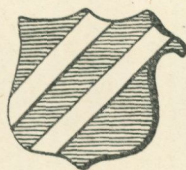

Fig. 37.